

GORIŠKI LIST

LETO II. - ŠTEV. 10.

GORICA 3. FEBRUARJA 1945.

CENA 1 LIRA

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. - Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi 47. Tel. št. 292 - Oglasi se zaračunavajo po ceniku

Spedizione in abbonamento postale 2° gruppo
Poština plačana v gotovini

Celoletna naročnina: 104.- lire, polletna 54.- lir. Plačati v naprej. Cena izvozu v Ljubljani: 1.50 lire. - Račun pri Cassa di Risparmio Gorica

GOVOR ADOLFA HITLERJA NEMŠKEMU NARODU

Vesti iz vsega sveta

Starega oportuniste Beneša je spravila iz tira sovjetska ofenziva proti Nemčiji in se je zato udal sovjetskemu pritisku in priznal lublinski boljševiški komite. Londonska legalna poljska vlada je zato prekinila diplomatske odnose z Benešem in pri tej priliki povdarila, da se smatra za edino zakonito in od ljudstva priznano demokratsko predstavnicu poljskega naroda. Beneš je v svoji izjavi razgalil svojo notranjo razklanost, ko je na vso moč povdarjal svoje demokratsko prepričanje in duh demokracije, ki preveva njegovo vlado. Benešev krog je tudi povdarjal u-gled, ki ga baje uživata Beneš in Masaryk v USA in Angliji kot prava resnična demokrata. Tako demokratsko „utrjen“ in „potrjen“ je stopil Beneš v stik z uzurpatorskim lublinskim komitejem in upanju, da bo tako angloameriška demokratska koza cela, boljševiški volk pa tudi sit.

Priprave za sestanek treh Churchilla, Roosevelta in Stalina so v teku. S tega stališča je treba gledati na obisk Stettinusa in obsebnega odposlanca Rooseveltovega Hopkinsa v Evropi. Oba sta bila v Rimu pri papežu. Stettinus je dal na povratku iz Rima izjavo, da so USA izdelale podoben predlog za novo mednarodno organizacijo, ki bi pa bila močnejša od stare zveze narodov. Koli o iskrenosti bo pri t. n. načrtih pokazala URSS, ki še vse take načrte, garancije in pogodbene zveze z brutalno kretinjo pregazila. Sestanek treh naj bi odločil o usodi Nemčije, o položaju Poljske, Jugoslavije in Grčije. Stalin, se zdi, nekaj zavlačuje ta sestanek, ker hoče z ofenzivo izsiliti čim več uspehov in pred zapadnimi predsednikoma zaigrati svojo znano politiko dovršenih dejstev.

Jugoslovanska kriza se je začasno odločila v prid Titu in Šubašiču. Kralj je pristal na regentski svet in dal mandat za sestavo vlade Šubašiču, ki se je v gotovosti za ponovni mandat končno pokorno uklonil in podal ostavko. Šubašič sedaj sestavlja vlado iz zastopnikov „demokratskih“ (reci nademokratskih) in „progresivnih“ (reci boljševiških) strank. Protikomunistični blok strank v emigraciji z Milanom Grolom na čelu bo moral počakati novih časov.

Angleži proti komunizmu. Veliko senzacija je vzbudil dogodek z angleškimi vojnimi ujetniki, ki so se nahajali v taborišču blizu Glogaua. Področje je moralo biti izpraznjeno zaradi bližajočih se Sovjetov. Angleški ujetniki so izjavili, da nikakor ne marajo priti v roke Sovjetom. 30 častnikov in veliko število vojakov se je pristo-voljno javilo za boj proti boljševizmu.

V Atenah so se pričela pogajanja z Ellasom. Pogajanja naj na miren način uničijo zadnje ostanke uporniškega gibanja proti Angležem. Angleška vlada misli izdati Belo knjigo o 1.200 umorjenih žrtvah grških komunistov. Ti umori so po besedah sira Citrinea najhujše oblozba komunizma.

„Naj bo kriza trenutka še tako huda, naša volja, naš duh, naša žrtev in naše sposobnosti jo bodo premagale“

Vodja nemškega naroda, Adolf Hitler, je imel 30. januarja nagovor na nemški narod, ki ga priobčujemo v iz- vlečku.

Hitler je pred vsem povdaril, da ga je pred dvanajstimi leti nemški državni predsednik Hindenburg poklical k vodstvu nemške države, kot voditelja najmočnejše stranke. Nenčija je bila tedaj v enakem položaju, kakor po versailerskem miru. Ta mir je zahteval, da je postalo 7 milijonov brezposelnih, 7 milijonov izročeni kratkoročnemu delu, da je bil uničen kmečki stan in da sta bili uničeni mala trgovina in mala obrt. Nemška pristanišča so postala pokopališča in denarno stanje nemških dežal je grozilo, da preide k propasti, države, dežel in tudi občin.

Za vsem tem je stal včeraj kakor danes boljševiški sovražnik. Malomeščanski svet pa ni bil sposoben, da bi se temu sovražniku odločno uprl. Že po polomu 1918. smo poznali, da gre stati svet v pozabo in da nastaja novi in da vse, kar je gnilo in leno, postaja nemogoče in da ga je tudi nemogoče podpirati, temveč da je potrebno, da postavimo na njegovo mesto samo to, kar je resnično zdravo.

Hitler je govoril dalje o judovskih načrtih za uničenje Poljske in Madžarske ter je povdaril: Poizkus razbite Nemčije je bil opuščen, ker si tega uspeha nihče nadejal ni. Naravni odpor nemškega naroda je to preprečil.

Židovstvo pa je takoj pričel

lo z načrtnim razkrojevanjem nemškega naroda ter je poskušalo najboljše zaveznike v skritih nemških tovariših, ki nočejo spoznati, da je že konec malomeščanske dobe, ki se nikoli več ne vrne, da je konec gospodarskega liberalizma in da moramo ustvariti nov čas le pod avtoritativno močjo novega časa in sicer pod načeli enakih pravic in enakih dolžnosti.

Tako je narodni socializem med gigantskimi gospodarskimi, socialnimi in kulturnimi borbami dal nemškemu narodu tisto oborožitev, ki mora biti šele sedaj spremenjena v učinkovito orožje. Odpor nemškega naroda je od 30. januarja 1933. tako okrepljen, da sploh ni mogoča nobena primerjava s preteklimi vekli.

Vodja nemškega naroda je povdaril: „Ponavljam svoje napovedi, da Anglija ne bo zmogla krotiti boljševizma, temveč da bo polagoma zapadla tej bolezni. Dubove, ki so jih izzvale demokracije, se jih tudi ne bodo moglo rešiti, posebno, če so ti duhovni prišli iz step. Vsi mali narodi Evrope, ki so v zaupanju do zavajnikov podlegli, drviijo v propast.“

Dalje je vodja nemškega naroda povdaril:

„V tej uri kličem ves nemški narod, pred vsem pa vse svoje stare sobojevnike in sovojake, naj se upro še z večjim vojaškim duhom, tako dolgo, dokler ne bomo mogli položiti na grob svojih mrtvih sobojevnikov venec z napisom: „In vendar ste zmagali.“

„Pričakujem zato od slehernega Nemca, da izpolni do podrobnosti svojo dolžnost in da vzame nase vsako žrtev, katera bi bila potrebna. Pričakujem od vsake zdrave osebe, da izpostavi svoje telo in življenje v boju. Pričakujem od vsakega bolnika in betežnika, da dela do svoje zadnje sile. Pričakujem od meščanov, da izkujejo orožje za ta boj, pričakujem od kmetov, da z največjimi omejitvami zase dajo kruh vojakom na fronti in delavcem v tovarnah. Pričakujem od žena in deklet, da podprejo kakor so doslej, skrajnim fanatizmom ta boj.“

Obraćam se s posebnim zaupanjem na nemško mladino. Ko smo tako izoblikovali skupnost, ki je spojena s prisego, imamo pravico, da stopimo pred Vsemogočnega in ga prosimo, da nam da milost in blagoslov, kajti več ne more noben narod storiti, kadar se kdor le more bojuje in kdor le more delati, dela; vsi skupaj pa se žrtvujejo, razgibani od ene same misli, ki je, zagotoviti svobodo, narodno čast in s tem lastno bodočnost.

Naj bo trenutna kriza še tako težka, mi jo bomo premagali z neuklonljivo voljo, z duhom žrtvovanja in s svojo sposobnostjo. V tem boju ne bo zmagala Srednja Azija, ampak Evropa, s tistim narodom na čelu, ki je tisočpetsto let predstavljal Evropo kot glavna sila proti vzhodu in ki jo bo predstavljal vse čase - to je z našim velikim nemškim narodom.“

med obema mestoma se Sovjeti prav nikjer ne dotikajo morja. Njihovi prodori do zaliva Frisches Haffn so bili odstranjeni. V Kurlandiji mesto Ljepaja (Libau) še vedno vztraja v nemških rokah.

Za sovjetsko črto pa se še brani posadka v Poznanju, nemška posadka v Kališu se je predvčerajšnjim po hudih bojih umaknila in Torunj so Sovjeti šele včeraj zavzeli.

Nemški vojaški kritiki trde, da ni moči smatrati boljševiških postojank med Krpati in Baltikom za stalne in zavarovane, ker imajo vse značaj hitro osvojenih a še ne konsolidiranih položajev.

Vojaški krogi v Berlinu napovedujejo protiukrepe, ki jih pripravljajo nemški glavni stan, in ki bodo temeljito spremenili situacijo.

Amerikanska ofenziva na zapadu

Druga in tretja ameriška armada vztrajno napadata fronto med Monschau in St. Vith. Do sedaj so bili vsi napadi zadržani in nemške čete so preprečile, da bi Amerikanci prodri v gozd, ki se razprostira ob Monschau. Zdi se, da se bodo zopet vneli hudi boji okrog Aachena, v prostoru, ki je bil pred nedavnim pozorišče velikih bitk.

V gornji Alzaciji so nemške čete uničile 14 bojnih voz in zadržale pot francoskim četam severno in severovzhodno od Kolmarja.

Boji v Hercegovini

V Hercegovini so nemške čete odvzele po hudih bojih sovražniku številne gorske topove in bojne vozove. Zlasti hudi boji so bili južno od Mostarja.

Voditelj erdeljskih kmetov Maniu, ki je sodeloval na pobudo Anglije in Amerike pri romunski kapitulaciji, je odšel v Anglijo in USA, da protestira proti sovjetski krivi romunske državne suverenosti

DOPISI

Iz Kala

Niso zločinci samo tisti, ki ubijajo, marveč so v prvi vrsti tisti, ki morilcem nedolžne ljudi izdajajo. Zato ni potrebno, da bi navedli imena, kdo naj bi bili to v Dolu pri Kalu, ker vsa okolica dobro ve. Saj so rdeči le dve družini, pa kljub temu je usoda zahtevala, da sta se dva štajerska fanta, tolovajska ubežnika, zatekla ravno k tistim ovaduhom, da so jih potem prodali komunističnim divjakom. Kdo je kriv teh dveh mladih nedolžnih žrtev? Kdo je kriv, da bosta dva štajerski materi zaman prosili in brepeneli po vrnitvi svojih dragih, ki so ju ukradli rdeči roparji? To vam bo narod povedal, ko vas bo s prstom pokazal in klical izdajalec...!

Pregled bojev na Vzhodu

Tri tedne že stoji v ospredju svetovnega zanimanja velikanska sovjetska ofenziva, ki jo je Stalin v dolgih desetletjih pripravljala, da v primernem trenutku zada smrtni vojaški udarec Evropi in izpolni Leninovo prerokovanje, ko je dejal: „Prva svetovna vojna nam je dala Rusijo, druga nam da ves svet.“

Sovjeti so zaupali vodstvo te ofenzive svojim najboljšim strategom maršalom Žukovu, Rosokovskemu, Konjevu. Dočim sta zadnji imeni novi, je Žukov znan že od preje svetovni javnosti po obrambi Petrograda in po svojih globokih raformah v sovjetskih vojaških akademijah, kjer je vrgel iz učbenikov vso revolucionarno navlako in postavil vojno vedo na solidne stare temelje teorij generala von Clausewitzja, - torej na iste temelje, na katerih stoji nemška vojska.

Sovjetski naval je nepričakovano udaril ob elastično nemško fronto in jo uspel prebiti na redkejših mestih. Sovjetske čete so zasedle skoraj vse ozemlje Poljske države pred 1938., vdrla v vzhodno Prusijo in v Gornjo Šie-

zijo ter zahodno od Poznanja vdrla v homogene staronemške pokrajine.

Nemška vojska se je pri protikupek držala starega strateškega pravila, da se je pri nepričakovanem napadu treba toliko časa umikati in ohraniti čete nedotaknjene, da čas in novi položaji dovolijo novo organizacijo fronte in dopustijo lastno inicijativo.

Pred dnevi se je čutilo, da je pritisk sovjetskih čet popustil, čeprav se položaj še ne sme smatrati kot ustaljen. Delni zastoj je treba pripisati močnemu nemskeemu protielovanju in pa potrebi, da Sovjeti utde svoje kline z novimi četami in jim organizirajo zaledje.

Trenotno nudi vzhodna fronta sledečo sliko:

Južno od Krakova so nemške čete zapustile gorati teren, ki g. e. de na celotno bojno črto ni imel odločilne važnosti.

Boji v Šleziji potekajo še vedno na črti Kosel-Vratislava, ki se je podajšala proti jugovzhodu do Ribnika, ki je postal poleg Briega, ki leži na isti črti ob Ouri in poleg Ratibora, glavno žarišče

bojev. Posebnih premikov pa na tem odseku ne moremo zaznamovati. Delne uspehe so dosegli Sovjeti pri Ohlau, ki leži jugovzhodno od Vraustave.

Pač pa je položaj bolj razgiban zahodno od Poznanja. Črta na Odr severno od Vratislave vse do Steinaua in Glogana je še trdno v nemških rokah in sovjetski napadi niso v ničemer spremenili položaja. Zahodno od Poznanja se vrše premiki vse do črte Schwerin - Schwabbus - Meseritz in železniškemu križiscu Küstrin. Nemški vojaški strokovnjaki trde, da so ti klini zelo ozki in dolgi, ter tako oddaljeni od jedra čet, da je verjetnost za njih uspeh zelo vprašljiva.

Severno od tega področja zavzema fronta smer vzhod - zahod in potem pada proti Gdansk. Na tem odseku so se izv. silii nemški proti napadi z izhodišči Flatow in Noronowo. Med spodnjo Vislo in Nogatom silijo boljševiki do morja, a jim je na poti hud odpor nemških čet, ki so strnjene v tem ozkem prostoru. Zveza med Gdanskom in Königsbergom je vzpostavljena, tako da

Utrinki iz večnosti

„Kateri so na skali, so listi, ki z veseljem sprejmejo besedo, kadar jo slišijo pa nimajo korenine: nekaj časa verujejo, ob času skušnjave pa odpadejo“.

Ali si tudi ti tak reven kristjan, ki poslušaj besedo božjo z veseljem in jo odobravaš, a takoj spel pozabiš nanjo, čim ti vabljive sirene zapoje omamno besedo lažnoca od začelka ali besedo tega sveta ali besedo mesa? Kako to, da ob uri vsake skušnjave odpadeš od vere in vsega listega, kar te uči? Kako boš v veri obstal v tej uri silovitega viharja, ki potomi vse, kar je žibko in omahljivo, in izruje tudi vero iz src v katerih nima globokih korenin?

Da ne boš omahljivac in morda tudi kdaj pravi odpadnik, upoštevaj sledeče. Nedejlo za nedeljo poslušaj besedo božjo. Ne poslušaj je samo ampak jo tudi premišluj. Ne samo to, prebiraj tudi kake verske spise da se temeljito poučiš o naših verskih resnicah, ki predstavljajo največji duhovni zaklad človeštva. Ne samo to, ampak predvsem se trudi da po veri živiš. Šete življenje po uri ti odkri in ves njen blagoslov in srečo in šete tedaj boš v veri tako trden, da te ne bo roben vihar omajal in bož za vero tudi vse zerpnaval.

Vera brez življenja po veri je le prav rena rastlinica na skali; vsa suša, vsek mraz in vsak vihar jo uniči.

IZ GORICE

Ljudske kuhinje

Kakor je bilo že objavljeno, sta s 1. februarjem pričeli v mestu poslovali ljudski kuhinji, ustanovljeni z novo odredbo tukajšnje prefekture, in sicer v prostorih gostiln: „Univerzita“ (na Travniku „Figel“), „Pri Parku“ (Corso E. Muš).

Kuhinji bosta nudili kosilo (brez kruha) z enim samim obrokom, katerega sestavo bo sproli določil Pokrajinski prehranjevalni odsek (St.P.R.). Cena kosila je določena za obe kuhinji enako in sicer 6 lir.

Potrošniki se bodo morali obvezati, da bodo redno prihajali na kosilo najmanj osem zaporednih dni. Ob prijavi bodo morali izročiti odrezke za zabelo ter riž in testenine, kakor je predpisano za gostilne.

Če bodo hoteli, bodo postrošniki tudi lahko odnesli kosilo s seboj; tudi v tem primeru ostane cena neizpremenjena.

Prihlasi se sprejemajo na uradu mestne policije (v ulici Mazzini št. 7). Tam se dobijo tudi vsa tozadevna pojasnila.

Prehrana

Danes se razdeljuje ljudstvu v mestu in v kontroliranih občinah zmrazjeno meso s kostmi po 44.— lir kilogram in sicer 100 g na osebo.

Od 2. februarja dalje se razdeljuje sol po 100 g, na osebo za prvo polovico meseca februarja.

Z današnjim dnem se je začelo razdeljevanje tobaka 40 g, za prva dva tedna v mesecu februarju.

Odgovorni urednik: Dr. Miljan Komar - Gorica

O donskih kozakih pred 130 leti

Kot je znano se nahajajo že nekaj časa sem zapadno od naše narodne meje donski kozaki s svojimi družinami z vojnim atamanom, junakom generalmajorjem g. Domanovom na čelu. Citatelje bo morda zanimalo življenje donskih kozakov, kakor ga je videl pred približno 130 leti ugleden dunajski raziskovalec ob priliki neke svoje ekspedicije na Kavkaz, katero je štela in podpirala carska vlada v Petersburgu. Zabeležke o tem sem našel med spomini mojega pokojnega očeta in jih radi interesantnosti in v gotovem pogledu aktualnosti z ozirom na gori omenjeno priobčujem v glavnem in najvažnejšem.

Potnik opisuje najprvo njihovo deželo. Pravi, da je bila takrat večinoma neobdelana, z obširnimi pašniki ter razdeljena na kantone, kateri so obsegali eno ali več vasi. Vsaka vas je posedovala večjo površino zemljišča ter v tem območju tudi pravico do ribolova na reki. Ker polja ni bilo, je vsaka vas letno od vlade dobila sorazmerno svojemu prebivalstvu gotovo količino žita, ki je bilo poslano iz severnih provinc. Vsaka vas je imela poglavarja, ki se je imenoval ataman. Organizirana kozaška vas z atamanom na čelu se je pa imenovala stanica. Ataman je skrbel zato, da se zemlja pravično na vse prebivalce na enake dele razdeli. Posamezniki pa so potem lahko svoj delež na zemlji in pravico ribolova dajali v zakup naprej drugim. To se je zelo pogosto dogajalo, posebno če so bili dotični klicani v vojno službo. Kozaki so bili osvobodjeni vsake dajatve Kroni, pač pa so se zato morali takoj odzvati, če so jih poklicali v vojno službo v katerem koli kraju sveta. V časih pred letom 1816. je ataman nastopal na čelu svoje stauice, pred 130 leti pa je dolžan samo, da zbere in pošlje zahtevano moštvo, kateremu pa poveljuje častniki, ki jih je imenoval car. Pri pozivu na vojno dolžnost pa se je moralo takoj jasno povedati koliko časa bo trajalo. Več kot tri leta pa poziv ni smel trajati. Med vojnim službovanjem so kozaki prejeli plačo, hrano in vse potrebe za postavljanje taborišč. Za obleko, orožje in konja je bil pa vsak kozak dolžan sam poskrbeti. Tudi za vse ostale potrebe so morali kozaki skrbeti sami.

Kozak, ki je odslužil tri leta, se v vojno službo ni mogel več klicati, razen v slučajih največje sile, zato pa je moral služiti v kordonu, ki je bil potegujen ob

Kavkazu, ali pa so ga porabili za notranjo policijsko službo. Po dvajsetih letih take službe pa je bil popolnoma osvobojen vsake vojaške službe in obveze in krona ni smela drugega od njega zahtevati, kot da je pomagal spravljati ladje z žitom, ki jih je pošiljala vlada v južne kraje, čez plitvine v Donu. V vsaki stanici je bil ataman v vseh sporih najvišji sodnik. Pravico priziva na njegov pravdorek so imeli na Čerkask, na glavno stanico kozakov, ki se je nahajala na nekem otoku v Donu.

Potopisec pripoveduje, kako se mu je godilo, ko je prispel v Kasartajo, ki je bila tedaj ena največjih stanic donskih kozakov. Pri prihodu jim je izrekel ataman na najvljudnejši in dobrsrčen način dobrodošlico. Izdal je takoj povelje, da noben vaščan ne sme brez njegovega znanja zapustiti stanico, dokler ne bi bili potniki oskrbljeni z vsem potrebnim. Istočasno je potnike peljal v lastno hišo, ki jo je z vsemi svojimi izpraznil in stavil gostom na razpolago v vsem. Hiša je bila na zelo prijetnem položaju nedaleč od Dona. Obdana je bila zgradba s pokrito na eno stran odprto leseno galerijo, kjer so potem gostje zajtrkovali in kosili. Tudi je ataman zapovedal svoji ženi in hčerki, da nam odprejo njegovo shrambo, ki je bila oddvojena od hiše in da stavijo vse tam se nahajajoče zaloge živil na prosto uporabo. Potopisec je iz radovednosti pogledal v shrambo in našel je tla obložena z velikimi komadi ledu, na njem pa naložene razne najzbranejšje donske ribe, divjačino in razna živila. Hiša je bila nad vse čista in zelo udobno urejena tako, da so gosti prav radi sprejeli vjuden domačinov poziv, da ostanejo nekaj časa v gosteh. V toliko so to rajše storili, ker se jim je na ta način ponudila najlepša prilika, da spoznajo šege, življenje in običaje Donskih kozakov.

Kar se je takoj opazilo, je bilo občudovanja vredno spoštovanje, ki so ga kozaki izkazovali v službenih poslih svojemu atamanu. Če bi jih tudi še za tako malenkostno stvar klical pred sebe, so se morali takoj pojaviti in stoje, odkrite glave poslušati njegove naloge, dočim je sam ataman sedel pokrit. Kakor hitro je pa zbor končan, postane kot vsi drugi in nima pravice do nobene posebne časti. Vsako leto si izberejo novega atamana. Če pa je bil stari posebno priljubljen, je bil ponovno lahko izvoljen tudi več let

po vrsti, vendar pa se je moral vsako leto znova dati izvoliti. Vendar pa so taki slučaji bili zelo redki. Njih gostitelj je bil v prvem letu in tudi njegovi predniki so bili samo obvezno dobo, potem so se pa časti atamana odpovedali.

Kozaki se na splošno odlikujejo s tem, da so zelo živahni in vedri. Delo in pridnost na mestu jim nista v krvi in jim je sploh mirno in tiho življenje neugodno. Ker nimajo takega dela doma, ki bi jih veselilo, vedno krožijo okrog. Radi tega so strastni prijatelji vojskovanja. Mirovanje in brezdelje jih napravi zelo nesrečne. Njihovi plesi, zdravice in zborovanja so značilni za njihov strasten, razburljiv značaj. Kakor so sicer dobrodušni, postanejo strašni, če se razjezijo. Živilskih potrebščin imajo na pretek. Žganja dobijo kolikor hočejo in so se gostje čudili, da vlada v njegovih stanicah tak red in mir, kljub prej navedeni okolnosti.

Postave so skoro vsi velike, lepo raščeni, nosijo črno bradico, imajo temne vzbočene obrvi in resen majesteten pogled. Prebivalci Kazarskaje so bili skoro vsi enako oblečeni. Njihova obleka je kazala tako splošno blagostanje, da je prekašalo vse, kar so potniki dotlej v Rusiji sploh videli. Obleka je obstojala iz plavega sukniča s svilenom podlogo in ob robu vezanega z zlatom, ki se je čez prsa pritrdil s kaveljčki. Pod sukničem je bil svilen prsnik, katerega spodnji del je pokrival širok pas. Visoko čez prsnik in daleč čez škornje pa so segale zelo široke hlače iz plavega suknja.

Sablje običajno ne nosijo, razen v vojni, na potovanju in kadar so na konju. Mesto sablje nosijo kozaki navadno nagajko ali pa paličico s slonokoščeno glavico, tako da so vedno pripravljeno povzpeti se na konja. Najodličnejši del obleke pa je njihovo pokrivalo - kučma, ki jih še večje dela kot so, in ki vsem daje izreden vojaški izgled. Pokrivalo je kučma s fino, bleščeče belo tkanino. Lase, ki so po večini debeli, resasti in črni, strižejo okrog glave. Med kozaki je mnogo takih, ki imajo civilna in vojaška odlikovanja: taki nosijo v mirnem času mesto plavega sukniča dolgo sukno brez vidnih gumbov. Pas je večinoma črn, včasih pa tudi rumen, zelen ali rdeč. Vsi pa nosijo velike vojaške rokavice. Potopisec je mnenja, da takrat ni bilo naroda na svetu, ki bi kar se obleke tiče ne polagal večjo važnost na čistoto obleke, kot ravno

Donski kozaki in dodaje, da je to baš vzrok, da vsem obleka tako pristojna, pa naj si bodo mladi ali pa stari. Tudi ženski svet v tem kraju je bil izredno lep in dobro raščeni.

Kozaški plesi imajo veliko sličnost z ruskimi ciganskimi plesi in plesi angleških mornarjev. Navadno se pleše ob spremljevanju dudke, ki je glavni in skoro edini instrument kozakov. Pleše se zelo svobodno in razuzdano, kot pravi potopisec, ker je pač običaj vseh karakterističnih narodnih plesov. Ker kozaki plešejo navadno v zelo malih prostorih, so slike njihovega plesa preračunane na to.

Pri odhodu potnikov iz Kazarskaje, je velik del prebivalstva šel daleč spremit svoje goste in več kozakov na konju z 12 čevlji dolgimi sulicami jih je več dni spremljalo skozi negostoljubno stepe. Bili so zelo koristni, ker niso bili samo varstvo proti eventualnim napadom razbojnikov, ampak so stalno izletavali naprej in poiskali najboljšo pot za vozove potnikov. Ataman, v katerega hiši so potniki toliko časa in tako udobno stanovali, oskrbljeni bogato z vsem, je odbil vsako plačilo za storjene usluge. In ko so ga prosili naj vsaj sprejme kako darilo, je ponosno odgovoril: „Kozaki niso navajeni svojo gostoljubnost prodajati!“

Pisec pripominja, da se karakter Donskih kozakov tudi danes ni poslabšal in spremenil. Ostali so hrabri, vezani na svoje stanice in rod, gostoljubni in družinsko izredno povezani, dobri organizatorji v vsakem pogledu in pridni delavci v vseh panogah, kar je pisec teh vrstic imel priliko videti nedavno v novih krajih, ko je užival gostoljubnost Donskih kozakov in njihovega plemenitega vojnega atamana generalmajorja g. Domanova in njegovih izbranih častnikov.

Privrženost svojemu atamanu, kot jo opisuje potopisec pred 130 leti ni danes nič manjša, saj sem videl po prihodu v nočni uri, ko je obiskoval v bolnici svoje ranjene in težko bolane kozake, kako so jim žarele veselja in spoštovanja oči, če tudi so imeli amputirane ude, ali pa so bili v težki bolniški krizi.

Naj mi Donski kozaki ne zamerijo, če iz njihove sto in stoletne zgodovine s tem člankom iztrgam pozabljeno dogodek, ki ga je moj pokojni oče skrbno hranil v svoji knjižnici, da s tem seznanim moje sorjake kako so bili in da bodo znali ceniti kakšni so še danes Donski kozaki.

V Trstu, 28. januarja 1945.

Anton Kokalj

BOGOMILA

Petnajstim v spomin

Gospod dekan jih je neustrašeno gledal, kot paglavci so stali pred njim.

— Ali ste kaplana Simona tudi že odpeljali? — jih je vprašal.

Partizanom je bila laž vsakdanji kruh. Hitro so mu odgovorili.

— Mi ne vemo nič zanj, ukaz smo dobili samo za kaplana Jožeta. —

Kdo drugi, bi jim mogoče verjel, gospod dekan jim ni, preveč je bil izkušen.

— Že dobro vse razumem. Pa samo to vam še povem.

Pomnite, da je tudi nad nami še Bog in gorje vam, kadar bo nad vas padla Njegova pravična jeza. —

Visoko zravnjan je stal pred njimi, iz oči so mu švigali bliski, vsa njegova postava je izražala neko nadzemsko moč in oblast. Njegove besede so udarjale kakor besede preroka.

Partizanom je bilo neprijetno, niso si upali ugovarjati, skoro strah jih je bilo tega častitljivega starčka, ki je stal pred njimi kot sam pravični Sodnik.

— Tovariši, naprej! — je rezko ukazal eden izmed njih.

Skoro pognali so se skozi vrata.

Kaplan Jože, je še enkrat prijel roko gospoda dekana

in jo z največjim spoštovanjem poljubil.

Nobene besede ni mogel več izreči, preveč je bil presunjen. Odšel je za drugimi v noč in vihar.

Gospod dekan je obstal na mestu, poslušal in spremljal korake, dokler niso zamrli v bučanju viharja.

Ves truden in negotov je odtaval do svoje pisarne, prižgal luč, ter se do smrti žalosten zgrudil na klečalniki pod križem Kristusa:

— Moj Bog, zgodi se tvoja volja — je ječal — a, če je mogoče, daj, da gre ta kelih mimo njih. Ozri se z očmi usmiljenja na tvojega osivelega služabnika, sprejmi njegovo življenje kot žrtev zanje. —

Ves je trepetal ljubezni in

hrepenenja žrtve za svoja dva najdražja sinova.

Tedaj se mu je zazdelo, da je raz križa dol zaslíšal nad vse mil in pomirjujoči glas:

— Moj zvesti služabnik, tvoja molitev bo uslišana radi tvoje velike ljubezni. —

XI.

Kaplan Simon je stanoval na drugem koncu vasi, v veliki stanovanjski hiši.

Še pred nedavnim je odmevala veselega petja in igranja otrok, ki jim njihova južnjaška kri ni dala minute pokoja.

Sedaj pa je bila prazna.

Osvoboditelji so jih takoj ob prihodu pognali na cesto, še Bog, da so jim življenje pustili.

Na njihovo povelje so nato planili na hišo in jo do zadnje cunje izropali,

Kaplan Simon je žalosten gledal njihovo početje.

— Ljudje božji — jih je svaril — še bridko se boste kesali — skoro zamerili so mu za te besede.

— Čemu pa, saj ne kraddemo. Naše jemljemo, z našimi žulji in krvjo so si oni to prisvojili. —

Kaplan Simon je spoznal, da bi bila vsaka beseda zaman,

To niso bili več njegovi dobri, ponižni ljudje, ampak sestradanci, ki so petindvajset let ječali v težkih verigah, lačni in žejni vsake pravice, slehernega dostojanstva.

(Dalje prihodnjič.)